БАТЛАВ

ЗАХИРАЛ Ш.МАНДАХ

МУИС-ИЙН ХАРЬЯА ДОРНОД АЙМАГ ДАХЬ ЕРӨНХИЙ БОЛОВСРОЛЫН АХЛАХ СУРГУУЛИЙН 10-Р АНГИЙН АНГИ ДЭВШИХ ШАЛГАЛТЫН СЭДЭВ

Хугацаа 80 минут Нийт 40 оноо

1. Дараах өгүүлбэрүүдийн цэгийн оронд тохирох **холбох үг болон үгийг** нөхөж бичээд, эсрэг утгатай өгүүлбэр бүтээнэ үү. (4 оноо)

   (боловч, хаях, тээг, хүнс, авч, авах)

   1. Тал газрын хүн тайван уужим зантай .... ажилд идэвх дутмаг байдаг.
   2. Төрөхөөс үхэхийн хоорондох хугацаа богино .... амьдрах хугацаагаа удаашруулж, үхлийн хурдыг сааруулж болдог байна.
   3. .... хүнд нэг үг эрдэнэ, ... хүнд мянган үг ч улиг
   4. Сайн хүний үг сарын ...., муу хүний үг тэр өдрийн ....
2. Доор өгөгдсөн утгуудыг "Эвтэй" гэсэн үгтэй холбоотой хэллэгүүдтэй зөв харгалзуулна уу. (4 оноо)

1. Ойролцоо утгатай	а. эв эе
2. Эсрэг утгатай	б. эвт шаазгай буга барина
3. Төсөө утгатай	в. эв модны наадам
4. Зүйлчилсэн утгатай	г. шуудайд хийсэн үхрийн эвэр шиг
3. Дараах өгүүлбэр дэх "-тай" гэсэн бүтээвэр нь ямар утгатай байгааг ялган тайлбарлаарай. (4 оноо)
   - ...Аминд ашиг багатай, амжиргаанд тус багатай юм...

     ....
   - ...Анзаарсан хүнд телевизтэй болсон тэр орой ер бусын байсан.

     ....
   - ...Эрдэмбилэгийг...олон аргаар хичээл заадаг чадвартай багш гэж үнэлжээ.

     ....
   - ...Эрдэмбилэг дүү нарын хамт ...бужигнаж ээж аав нь ...сайхан байшинтай болов.

     ....
4. "...хэдэн боодол ном машиныхаа ард шидчхээд...

   ...хаа сайгүй элбэг болчихоод байгаа байх." гэсэн хоёр өгүүлбэрээс алдаатай 2 үгийг олоод бичээрэй. (2 оноо)

   ……......................................……………………..……………

   …………………………………………………...………………
5. Дөрөвдүгээр даалгавраас олсон алдаатай үгсийн дүрмийг томьёолж эсвэл тайлбарлан бичээрэй. (2 оноо)
   - ……......................................…………………………………………………………………...…

     ……......................................……………………………………………………………........…
   - ………..……………………………………………………………...

     ....………………………………………………………………......…
6. Зохиолын өгүүлэгдэхүүнийг зөв харгалзуулна уу. (5 оноо)

1. Эхлэл	а. Гэвш Лодон Иүй Бай-хуад урхидагдан, хорооны газраа хашаа байшин төхөөрч, хамт суух болов.
2. Зангилаа	б. Иүй Бай-хуа сэтгэлт хүнтэйгээ сууж байх бөгөөд гэвш Лодонд сэтгэлгүй гэдгээ хэлэн, гэрээс нь хөөв.
3. Өрнөл	в. Лодон гэвш хуралд явж байгаад Иүй Бай-хуатай тааралдан гэр уруу нь ном айлдахаар явав.
4. Туйл	г. Иүй Бай-хуагийн гэрт очмогц Цагаан дара эхийн хөрөг адил үзэсгэлэнтэй харагдаж, ламын сэтгэлд ертөнцийн манан пур пураар үүснэ.
5. Тайлал	д. Лам оройтсон тул тэндээ хонох болж, хүүхний хамт нойрсоно.

7. Шүлгийн шадыг гүйцээн бичнэ үү. (2 оноо)

Холхи нар ойртож хасын цас хайлах дор
....
Хөхөрсөн мод цэцэглэж, хүүхэд багачууд наадах дор
....

8. “Бодончар Богд” өгүүллэгийн зүүдний учрыг тайлбарлан бичээрэй (2 оноо)

....
....
....
....
....

9. Үндэсний бичгээс кирилл бичигт хөрвүүлж бичнэ үү. (5 оноо)

kEjO NikEa
Doiroksea Nodo(
DekEK dO NI
kEbEt. buA
NI HeregecI
firejO bEU)T JI
Degea KiyojO
Doiroksea Nodo(
Yo^ kEdeit.
dO foikKksea
DebEgoljO Kimoa
Dologea fegola

....
....
....
....
....
....
....
....
....
....
....

10. “Би оюутан болоод” гэсэн сэдвээр хүүрнэсэн эссэ бичнэ үү. Үгийн тоо 120-150. (10 оноо)

....
....
....
....
....
....
....
....
....
....
....
....
....
....
....
....
....
....
....
....
....
....
....
....

БАТЛАВ
ЗАХИРАЛ Ш.МАНДАХ

МУИС-ИЙН ХАРЬЯА ДОРНОД АЙМАГ ДАХЬ ЕРӨНХИЙ БОЛОВСРОЛЫН АХЛАХ СУРГУУЛИЙН 10-Р АНГИЙН АНГИ ДЭВШИХ ШАЛГАЛТЫН СЭДЭВ

Хугацаа 80 минут Нийт 40 оноо

1. Дараах өгүүлбэрүүдийн цэгийн оронд тохирох **холбох үгийг** нөхөж бичээд, эсрэг болон ойролцоо санаатай өгүүлбэр бүтээнэ үү. (4 оноо)
   (боловч, хаях, тээг, хүнс, авч, авах)
   1. Тал газрын хүн тайван уужим зантай авч, боловч ажилд идэвх дутмаг байдаг.
   2. Төрөхөөс үхэхийн хоорондох хугацаа богино авч, боловч амьдрах хугацаагаа удаашруулж, үхлийн хурдыг саарууулж болдог байна.
   3. Авах хүнд нэг үг эрдэнэ, хаях хүнд мянган үг ч улиг
   4. Сайн хүний үг сарын хүнс, муу хүний үг тэр өдрийн тээг
2. Доор өгөгдсөн утгуудыг “Эвтэй” гэсэн үгтэй холбоотой хэллэгүүдтэй зөв харгалзуулна уу..
   1. Ойролцоо утгатай — а. эв эе
   2. Эсрэг утгатай — б. эвт шаазгай буга барина
   3. Төсөө утгатай — в. эв модны наадам
   4. Зүйлчилсэн утгатай — г. шуудайд хийсэн үхрийн эвэр шиг

   1б, 2г, 3а, 4в
3. Дараах өгүүлбэр дэх “-тай” гэсэн бүтээвэр нь ямар утгатай байгааг ялган тайлбарлаарай.
   - ...Аминд ашиг багатай, амжиргаанд тус багатай юм...
     Тэмдэг нэр үүсгэх –тай- “багатай”
   - ...Анзаарсан хүнд телевизтэй болсон тэр орой ер бусын байсан.
     Хамтрахын тийн ялгал –тай- “телевизтэй”
   - ...Эрдэмбилэгийг...олон аргаар хичээл заадаг чадвартай багш гэж үнэлжээ.
     Тэмдэг нэр үүсгэх –тай- “чадвартай”
   - ...Эрдэмбилэг дүү нарын хамт ...бужигнаж ээж аав нь ...сайхан байшинтай болов.
     Хамтрахын тийн ялгал –тай- “байшинтай”
4. “...хэдэн боодол ном машиныхаа ард шидчхээд...
   ...хаа сайгүй элбэг болчихоод байгаа байх.” гэсэн хоёр өгүүлбэрээс алдаатай 2 үгийг олоод бичээрэй.
   Шидчхээд- шидчихээд
   Болчихоод- болчхоод
5. Дөрөвдүгээр даалгавраас олсон алдаатай үгсийн дүрмийг томьёолж эсвэл тайлбарлан бичээрэй. (2 оноо)
   Шидчихээд-
   Болчхоод-

2 оноо	1.5 оноо	1 оноо	0.5 оноо
Шидчихээд- - Заримдаг гийгүүлэгчээр төгссөн –чих дагавраар хэлбэржсэн үгэнд үйлийн нөхцөл залгаврыг залгахад –и эгшиг гээгдэхгүй. - *Дүрмийн томьёо:* **9+чих+үйлийн нөхцөл=-и гээгдэхгүй**. **Болчхоод-** - Эгшигт гийгүүлэгчээр төгссөн –чих дагавраар хэлбэржсэн үгэнд үйлийн нөхцөл залгаврыг залгахад –	**Шидчихээд-** - Давхардаж орсон заримдаг гийгүүлэгчтэй үгэнд үйл үгийн залгавар залгахад үгийн эцсийн гийгүүлэгчийн өмнөх балархай эгшиг (чих) гээгдэхгүй. - Дүрмийн томьёо: **99эг+ээ=99эгээ** **Болчхоод-** - Давхардаж орсон эгшигт гийгүүлэгч, заримдаг гийгүүлэгчтэй үгэнд үйл үгийн залгавар залгахад үгийн	**Шидчихээд** Заримдаг гийгүүлэгчээр төгссөн үгэнд заримдаг гийгүүлэгчээр эхэлсэн залгавар залгахад эгшиг гээгдэхгүй. **Болчхоод** Эгшигт гийгүүлэгчээр төгссөн үгэнд заримдаг	**Шидчихээд** ЗГ+чих+ээ=ЗГчихээ “и” эгшиг гээгдвэл 3 заримдаг зэрэгцэж, гийгүүлэгч эгшиггүйдэх учир “и” эгшгийг гээхгүй. **Болчхоод** ЭГ+ чих+ээ=ЭГчхээ “и” эгшиг гээгдэнэ. Учир нь эгшигт гийгүүлэгч өмнөө юм уу, хойноо ямагт эгшигтэй байна.

и эгшиг гээгдэнэ. Дүрмийн томьёо: **7+чих+үйлийн нөхцөл=-и гээгдэнэ.**	эцсийн гийгүүлэгчийн өмнөх балархай эгшиг (чих- чх) гээгдэнэ. Дүрмийн томьёо: **79эг+ ээ=79гээ**	гийгүүлэгчээр эхэлсэн залгавар залгахад эгшиг гээгдэнэ.	

6. Зохиолын өгүүлэгдэхүүнийг зөв харгалзуулна уу.

6. Эхлэл	а. Гэвш Лодон Иүй Бай-хуад урхидагдан, хорооны газраа хашаа байшин төхөөрч, хамт суух болов.
7. Зангилаа	б. Иүй Бай-хуа сэтгэлт хүнтэйгээ сууж байх бөгөөд гэвш Лодонд сэтгэлгүй гэдгээ хэлэн, гэрээс нь хөөв.
8. Өрнөл	в. Лодон гэвш хуралд явж байгаад Иүй Бай-хуатай тааралдан гэр уруу нь ном айлдахаар явав.
9. Туйл	г. Иүй Бай-хуагийн гэрт очмогц Цагаан дара эхийн хөрөг адил үзэсгэлэнтэй харагдаж, ламын сэтгэлд ертөнцийн манан пур пураар үүснэ.
10. Тайлал	д. Лам оройтсон тул тэндээ хонох болж, хүүхний хамт нойрсоно.

1в, 2г, 3д, 4а, 5б

7. Шүлгийн шадыг гүйцээн бичнэ үү. (2 оноо)

Холхи нар ойртож хасын цас хайлах дор
Хуучин дэлхий халагдаж, хамаг юм шинэднэ
Хөхөрсөн мод цэцэглэж, хүүхэд багачууд наадах дор
Хөгшин хүн өөрийгөө залуу болсон шиг санана.

8. “Бодончар Богд” өгүүллэгийн зүүдний учрыг тайлбарлан бичээрэй

……………………………………………………………………………………………………
……………………………………………………………………………………………………
……………………………………………………………………………………………………
……………………………………………………………………………………………………
……………………………………………………………………………………………………

2 оноо	1.5 оноо	1 оноо	0.5 оноо
Бодончарын зүүдэнд Алунгоо эх нь залран ирээд “Хүү минь чамд мөнөөх таван мөсийг авчирлаа. Миний хүү ах нартайгаа эв эеийг эрхэмлэхийг хичээгээрэй. Мөн тэгээд бие тэргүүтэй, дээл захтайг бүү мартаарай гээд нэгэн их гэрэл цацруулаад үгүй болов. Энэ нь Бодончарыг ах нартайгаа эвлэрэх мөн бүлэг иргэнийг эзлэн авах явдлын эхлэл болжээ.	- Бодончарын зүүдэнд Алунгоо эх нь залран ирээд “Хүү минь ах нартайгаа эв эеийг эрхэмлэхийг хичээгээрэй гэсэн тухай домогтой нь холбон тайлбарлавал - Бодончарт бие тэргүүтэй, дээл захтайг бүү мартаарай гэж хэлсэн тухай тайлбарлавал	- Бодончарт ах нартайгаа эвтэй байхыг захиж таван мөс авчирсан тухай тайлбарлавал - Бие тэргүүтэй, дээл захтайг бүү мартаарай гэж захисан тухай тайлбарлавал	- Бодончарын зүүдэнд ээж нь ирсэн тухай тайлбарлавал

9. Үндэсний бичгээс кирилл бичигт хөрвүүлж бичнэ үү. (5 оноо)
Үгийн тоо 46. 0-2 алдвал 5 оноо, 3-5 алдвал 4 оноо, 6-8 алдвал 3 оноо, 9-11 алдвал 2 оноо, 12-14 алдвал 1 оноо, 15-аас дээш бол 0 оноотой байна.

kEjU NikEa
DoirokSea Nodo(
DekEK dO NI
kEbEt. buA
NI HeregecI
firejO bEU)T JI
Degea KiyojO
DoirokSea Nodo(
Yo^ kEdeit.
dO foikKksea
DebEgoljO Kimoa
Dologea fegola

Долоон уул давуулж хүнд өгсөн юм гэдэг. Төрсөн нутагтаа гүйж ирж байгааг нь хараач гэв. Би тэгэхэд нь төрсөн нутаг гэж нэгэн хүчтэй юм байдаг гэдгийг сайн ойлголгүй, тэгээд энэ тэмээний төрсөн нутаг нь юу юм бэ гэж асууж билээ. Үнэхээр тэр сайхан амьтанд нартын уул ч ойрхон байсан билээ.

10. “Би оюутан болоод” гэсэн сэдвээр хүүрнэсэн эсээ бичнэ үү. Үгийн тоо 120-150. (10 оноо)

Эсээг шалгах шалгуур:

Асуудал дэвшүүлж, чадсан эсэх- 3 оноо Оршил хэсэгт, цогцолбор бүрд эсээний гол санаагаа дэвшүүлэн тавьж чадсан эсэх- 3 Жишээ баримт үнэн зөв, нотолгоотой, оновчтой байж чадсан эсэх- 2 Дүгнэлтэд эсээний сэдэв, гол санааг базаад хэлэх гэсэн санаагаа бичиж чадсан эсэх- 2	Эсээний сэдвээс хазайхгүй, бичсэн эсэх- 2 оноо Оршил хэсэгт гол санаагаа гаргаж чадсан эсэх- 2 Жишээ баримт үнэн зөв байж чадсан эсэх– 1.5 Дүгнэлтийг оновчтой аргаар төгсгөсөн эсэх- 1.5	Эсээний сэдвээр бичсэн эсэх- 1 оноо Гол санаагаа гаргаж чадсан эсэх- 1 Жишээ баримт оруулсан эсэх- 1 Дүгнэлт гаргасан эсэх- 1